भेटेरिनरी प्रयोगशाला संचालन र परिक्षण प्रकृयाको

मापदण्ड, २०६३

भेटेरिनरी गुणस्तर तथा औषधी व्यवस्थापन कार्यालय

त्रिपुरेश्वर, काठमाण्डौ ।

भेटेरिनरी प्रयोगशाला संचालन र परिक्षण प्रकृयाको

मापदण्ड, २०६३

पशु सेवा विभागको मिति २०६३।०५।१५ को निर्णय अनुसार स्वीकृत

क्षेत्र (क्अयउभ)

नेपालले विश्व पशु स्वास्थ्य संगठनको सदस्यता प्राप्त गरेको र विश्व व्यापार संगठनको सदस्य समेत भएको परिप्रेक्ष्यमा पशु तथा पशुजन्य पदार्थहरूमा भएको संक्रामक तथा जुनोटिक रोगहरूको अन्वेषण वा रोग निदान सेवा प्रदान गर्ने प्रयोगशालाहरूबाट गुणस्तरिय सेवाको प्रत्याभूति प्रदान गर्न राष्ट्रिय मापदण्ड निर्धारण गर्न अत्यावश्यक देखिएकोले भेटेरिनरी प्रयोगशाला व्यवस्थापनका प्राविधिक पक्षहरू समेटिने गरी पशु सेवा विभागले यो ूभेटेरिनरी प्रयोगशाला संचालन र परिक्षण- प्रकृयाको मापदण्ड, २०६३ू निर्धारण- गरेको छ ।

परिच्छेद — १
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

(१) यस मापदण्डको नाम ूभेटेरिनरी प्रयोगशाला संचालन र परिक्षण प्रकृयाको मापदण्ड, २०६३ू रहेको छ र यो मापदण्ड पशु सेवा विभागले स्विकृत गरेको मिति देखि प्रारम्भ हुनेछ ।

(२) यो मापदण्ड नेपाल अधिराज्यभरका सरकारी, गैर सरकारी तथा निजि रूपमा संचालित सम्पूर्ण पशु रोग अन्वेषण वा रोग निदान प्रयोगशालाहरूमा समान रूपमा लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा

(१) ू**पशु**ू भन्नाले मानिस बाहेक जुनसुकै प्रकारको पाल्तु वा जंगली जनावर, पंक्षी र माछालाई समेत संभ्फनु पर्नेछ ।

(२) ू**नमूना**ू भन्नाले पशु रोग अन्वेषण/निदानका लागि आवश्यक पर्ने मरेको वा रोगि वा स्वस्थ देखिने पशुको शरिरबाट लिईएको जुनसुकै जैविक पदार्थ वा गुणस्तर परिक्षणका लागि प्रयोगशालालाई आवश्यक पर्ने पशु, पशुजन्य पदार्थ, पशुको दाना र दानामा प्रयोग गरिने सम्पूर्ण जैविक एवम् अजैविक पदार्थ समेतलाई सम्झनु पर्नेछ ।

(३) **"पशु जन्य पदार्थ"** भन्नाले पशुबाट उत्पादन हुने दूध, अण्डा, मासु, रगत, बोसो, पित्त, हाड, छाला, सिङ, खुर, प्वाँख, ऊन, भुत्ला, रौं, भ्रुण विर्य, ग्रन्थी, मल, मुत्र, मह, खाने माछा र यसका परिकार तथा तिनबाट बनेका उप–पदार्थहरू समेतलाई संभ्फनु पर्नेछ ।

(४) **अधिकार प्राप्त अधिकारी** भन्नाले पशु सेवा विभाग वा भेटेरिनरी गुणस्तर तथा औषधी व्यवस्थापन कार्यालयबाट निरीक्षणको लागि खटाईएको वा तोकिएको अधिकृतलाई सम्झनु पर्नेछ ।

परिच्छेद — २
व्यवस्थापन (:बलबनझभलत)

३. संस्था र व्यवस्थापन

(१) प्रयोगशाला जुन निकाय वा संस्थाको अंग हो त्यो निकाय वा संस्था व्यवस्थापनको लागि कानूनी रूपमा जिम्मेवार हुनु पर्नेछ ।

(२) प्रयोगशालालाई स्थायी, अस्थायी वा घुम्ती सुविधा को रूपमा जहांसुकै संचालन गरे पनि यस मापदण्ड अनुरूप संचालन गर्नु पर्नेछ ।

(३) प्रयोगशालाको संस्थागत प्रणाली र यसको आफ्नो संगठनात्मक संरचना र कार्य विवरण स्पष्ट हुनु पर्नेछ । प्रयोगशालाको मुख्य मुख्य जिम्मेवार कर्मचारीहरू, यसको व्यवस्थापन, प्राविधिक संचालन, आवश्यक सेवा र गुणस्तर सम्वन्धी कृयाकलापहरू किटान भएको हुनु पर्नेछ ।

(४) व्यवस्थापनले प्रयोगशालामा हुने परिक्षणको किसिम, परिमाण तथा परिधि लगायत सम्पूर्ण गतिविधिहरूको उद्देश्य अनुरूप गुणस्तर प्रणालीको स्थापना गरी सो को कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

४. प्रयोगशाला

प्रयोगशालामा देहाय बमोजिमको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(१) प्रयोगशालामा परिक्षण गर्न, परिक्षणको गुणस्तर कायम राख्न वा आफ्नो जिम्मेवारी निर्वाह गर्न आवश्यक श्रोत, साधन तथा अधिकार सम्पन्न व्यवस्थापकिय तथा दक्ष प्राविधिक कर्मचारीहरूको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(२) प्रयोगशालालाई आफ्नो नतिजाको गुणस्तरमा नकारात्मक असर पार्नसक्ने कुनै पनि किसिमको कार्यबाट मुक्त राख्नु पर्नेछ ।

(३) प्रयोगशालाले सेवाग्राहीको सूचनाको गोपनियता तथा स्वामित्वको अधिकार सुरक्षित साथ राख्नु पर्नेछ ।

(४) कर्मचारीहरू आफ्नो कार्य क्षमता, निश्पक्ष निर्णय र कार्य संचालनमा ऐक्यवद्धता सम्वन्धि आत्मविश्वास कायम राख्ने व्यवस्था गरिएको हुनु पर्नेछ ।

(५) प्रयोगशाला परिक्षण तथा मष्बनलयकतष्अ ष्लतभचउचभतबतष्यलक को गुणस्तरमा संलग्न सबै कर्मचारीहरूको काम, कर्तव्य, अधिकार र आपसी अन्तर—सम्बन्ध स्पष्टसाथ किटान गरिएको हुनु पर्नेछ ।

(६) सम्बन्धित कार्यालय/प्रयोगशालाले निरीक्ष-ण कार्यको लागि सम्बन्धित विषय विशेषज्ञलाई प्रयोगशालाको निरीक्षण गर्न खटाउन सक्नेछ । खटिएको निरीक्षकले प्रयोगशाला परिक्षण, परिक्षणको उद्देश्य तथा परिक्षण परिणामको बिश्लेषण सम्बन्धि कार्यको निरीक्षण गरी प्रतिवेदन आफ्नो कार्यालय/प्रयोगशालामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(७) कुनै खास परिक्षण गर्न प्रयोगशाला सक्षम छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्न प्रयोगशालामा विस्तृत कार्य निती तथा पद्धति बारे लिखित कागजात ढएचयतयअयण हुनु पर्नेछ ।

(८) प्रयोगशालाको हरेक इकाई/शाखाको कार्यहरूको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न र आवश्यक श्रोत, साधनको व्यवस्थापनको लागि प्रयोगशालाकै कुनै एक अधिकृत/व्यक्तिलाई **गुणस्तर व्यवस्थापक** को रूपमा काम, कर्तव्य तथा अधिकार किटान गरी सोको जिम्मेवारी दिनु पर्नेछ ।

(९) मुख्य जिम्मेवार पद बहन गर्ने व्यक्तिको अनुपस्थितिमा निजको जिम्मेवारी समेत बहन गर्ने गरि कुनै व्यक्तिलाई सहायकको रूपमा तोक्नु पर्नेछ ।

(१०) प्रयोगशालामा गरिने हरेक परिक्षणको स्पष्ट कार्यविधि (एचयतयअयकि) तयार गरी पुस्तीकाको रूपमा सम्बन्धित कर्मचारीलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । एचयतयअयकि मा हरेक चरणमा गरिने कामहरू स्पष्ट हुनु पर्नेछन् ।

५. गुणस्तर प्रणाली (त्तगबष्तिथ क्ष्थकतभm)

(१) प्रयोगशालाले निश्चित तरिकाबाट गुणस्तरिय परिक्षण तथा परिक्षण परिणाम ढत्भकत च्भकगतिकण लाई अर्थ्याउन सक्ने गरी (म्ष्बनलयकतष्अ ष्लतभचउचभतबतष्यलक) आफ्नो निति, कार्यनिति एवम् निर्देशनहरू सरल भाषामा तयार गरी सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई उपलव्ध गराई कार्यान्वयन गराउनु पर्नेछ ।

(२) प्रयोगशालाले गुणस्तर प्रणालीको कार्यान्वयनबाट उपलव्ध हुने पक्षहरूको उद्देश्य तथा नितिको विस्तृत रूपमा परिभाषित गरेको हुनु पर्नेछ ।

(३) प्रयोगशालाले **गुणस्तर निर्देशिका** तयार गर्नु पर्नेछ । उक्त निर्देशिकामा कम्तीमा देहायका विषयवस्तु समावेश गरि अधिकार प्राप्त अधिकारी वा निकायबाट स्विकृती लिई प्रकाशित गर्नु पर्नेछ । निर्देशिकालाई आवश्यकतानुसार अध्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।

(क) व्यवस्थापनले उपलव्ध गराउने सेवा सम्वन्धि विवरण ।

(ख) गुणस्तर प्रणालीको अभिप्राय ।

(ग) प्रयोगशाला परिक्षण कार्यमा संलग्न सम्वन्धित सवै व्यक्तिले आफ्नो कार्य गर्दा आवश्यक पर्ने तथा अपनाउनु पर्ने नितिगत पक्षहरू ।

(घ) कृषक वा उपभोक्ताहरूलाई गुणस्तरिय तथा पेशागत रूपमा निदान सेवा उपलव्ध गराउने बारे प्रयोगशाला व्यवस्थापनको दायित्व सम्वन्धि विवरण ।

(ङ) प्रयोगशालामा प्रयोग गरिने लिखित कागजातको ढाँचा (-यचmबत) ।

(च) प्राविधिक कार्यविधि लगायत अन्य आवश्यक विधिहरूबारे रेफरेन्स ढच्भाभचभलअभण

(छ) प्राविधिक व्यवस्थापन तथा गुणस्तर व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र जिम्मेवारी ।

६. प्रयोगशालामा अभिलेखको नियन्त्रण (म्यअगmभलत ञ्यलतचयल ष्ल ीबदयचबतयचथ)

(१) कुनै पनि लिखित कागजातको नविनतम संस्करण वा सो को अनुवाद प्रयोगशालामा प्रयोग हुने किसिमले व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ । प्रयोगशाला परिक्षण कार्य संम्पादन गर्न आवश्यक पर्ने लिखत विधि उल्लेख गरिएको कागजातहरू उक्त कार्य गरिने स्थानमा सजिलै उपलव्ध हुनु पर्नेछ ।

(२) प्रयोगशाला सम्वन्धि लिखत कागजातहरूले प्रयोगशाला परिक्षणको गुणस्तरमा प्रभाव पर्ने, प्रयोगशाला परिक्षण विधिको संशोधन, पुनरावलोकंन, अनुमोदन, अध्यावधिक गर्ने बारे वर्णन गरिएको निती तथा कार्यनितीको लिखित कागजात प्रयोगशालामा राखेको हुनु पर्नेछ ।

(३) लिखित कागजातमा संशोधन गर्दा संशोधित विषय वस्तु प्रष्ट रूपमा ठम्याउन सकिने तथा सो को पुनरावलोकंन र अनुमोदन सम्वन्धित विषय बारे ज्ञान भएको विषय विशेषज्ञबाट गराई आधिकारिक निकायबाट प्रमाणित गराउनु पर्नेछ ।

(४) कागजातको अभिलेख सजिलैसंग पहिचान हुनेगरी पंजिकृत गरिएको हुनु पर्नेछ ।

७. अनुरोध पत्र, वोलपत्र अथवा ठेक्काको पुनरावलोकंन (च्भखष्भध या च्भत्रगभकत, त्भलमभच यच ऋयलतचबअत)

(१) प्रस्ताबित कार्यका लागि कार्य पद्धतिको पुनरावलोकंन गर्नु परेमा सम्वन्धित उपभोक्ता तथा प्रयोगशालाका कर्मचारीको समझदारी एवं सहमतिमा गर्नु पर्नेछ । सम्वन्धित उपभोक्तासित गरिएको सम्झौता पत्र प्रयोगशालाले अभिलेखको रूपमा राख्नु पर्नेछ ।

(२) प्रयोगशालले कुनै कार्य उपानुबन्धमा (क्गद अयलतचबअत) कुनै संस्था/व्यक्तिलाई गर्न दिएको भए सो को निरीक्षण/अनुगमन्/पुनरावलोकंन गर्दा उपानुबन्धको (क्गद अयलतचबअत) सर्तहरू समेत समावेश गरेको हुनु पर्नेछ ।

८. परिक्षण सेवाको उपानुबन्धन ढक्गदअयलतचबअतष्लन या त्भकत क्भचखष्अभकण

(१) प्रयोगशालाले परिक्षण सेवा सम्बन्धि कुनै कार्यको उपानुबन्धन गर्नुपर्दा सम्बन्धित सरोकारवाला वा उपभोक्ताले सहमति दिएको हुनु पर्नेछ ।

(२) सेवा तथा सो सेवाको लागि सामाग्रीहरूको आपुर्ति ढएगचअजबकष्लन कभचखष्अभक बलम कगउउष्भिकण गर्दा टेष्ट रिजल्टको गुणस्तरमा प्रतिकुल असर नपर्ने गरी प्रयोगशाला परिक्षणलाई आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण सेवा तथा सामाग्रीहरू पूर्व स्थापित विवरण अनुसार खरिद वा आपूर्ति गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । खरिद गरिने सामाग्रीहरूको छनोट विधि, मुल्यांङ्कन, प्रयोग, परिचालन तथा भण्डारण सम्बन्धि पूर्ण विवरण समावेश भएको हुनु पर्नेछ ।

९. यकिन नभएको परिक्षण तथा परिक्षण परिणामको नियन्त्रण ढञ्यलतचर्या या ल्यलअयलायचकष्लन त्भकत बलम त्भकत च्भकगतिकण

(१) प्रयोगशालाले यकिन गर्न नसकेका परिक्षण तथा परिक्षण परिणामहरूको पहिचान गरि (परिक्षण परिणामको विश्वसनियतामा प्रतिकुल असर पार्नसक्ने पक्षहरू) समय सापेक्ष सुधारगर्ने कार्यनिती अवलम्बन गर्नु पर्नेछ । प्रयोगशालालाई परिक्षण परिणाममा शंका लागेमा त्यसको पहिचान गरि सुधार गर्नका लागि सो परिणाम आफै सित रोकि ढधष्तज जभमिण सोको यथार्थता बारे उपभोक्तालाई समेत जानकारी दिनु पर्नेछ । यकिन हुन नसकेको परिक्षण तथा परिक्षण परिणामको नियन्त्रण का लागि प्रयोगशाला प्रमुखले जिम्मेवार व्यक्ति तोक्नु पर्नेछ ।

(२) परिक्षण परिणाममा कुनै सम्बेदनसील जोखिमको पहिचान भएमा सोको तुरून्त सुधार गर्न दफा १० मा उल्लेख भए बमोजिम कार्यहरू गर्नु पर्नेछ ।

१०. रोकथाम तथा सुधारात्मक कार्य ढएचभखभलतष्खभ बलम अयचचभअतष्खभ बअतष्यलण

(१) प्रयोगशालाको परिक्षण सम्बन्धमा गुणस्तर प्रणालीका लागि अधिकार प्राप्त अधिकारी वा निजले खटाएको व्यक्तिले प्रयोगशालाको निरीक्षण गर्दा तोकिएको निति अनुरूप कार्य संचालन भएको नपाएमा सुधारात्मक कार्य गर्न गराउनु पर्नेछ र सुधारात्मक कार्यका लागि तयार गरिएको नितिमा निम्न पक्षहरू सुनिश्चित गरिएको हुनु पर्नेछः

क) सुधारात्मक कार्य लागु गराउने जिम्मेवार व्यक्ति वा पद ।
ख) सुधार गर्नुपर्ने समस्याको मूल कारण थाहा पाउन गरिनु पर्ने आवश्यक अन्वेषण ।
ग) मूल समस्या पहिचान भएमा समस्या समाधानका लागि अपनाउनु पर्ने सुधारात्मक कार्य ।
घ) कार्यविधिमा कुनै परिवर्तन गरिएमा सोको लिखित रूपमा राख्नु पर्ने अभिलेख ।
ङ) सुधारात्मक कार्य कार्यान्वयन पश्चात समस्यामा सुधार भए नभएको बारे समय–समयमा गरिनु पर्ने अनुगमन् ।
च) सुधारात्मक गतिविधि बारे यकिन गर्न दफा १२ मा उल्लेख भए बमोजिम गरिनु पर्ने आन्तरिक प्राविधिक परिक्षण ढक्ष्लतभचलबा त्भअजलष्अबा ब्गमष्तष्लनण ।

(२) प्रयोगशालाले प्राविधिक वा गुणस्तरिय प्रणालीमा प्रभाव पार्नसक्ने सम्भाव्य श्रोतहरूको नियन्त्रण तथा आवश्यक सुधारका उपायहरू बारे पहिचान गर्न निम्नानुसारको विधि अपनाउनु पर्नेछः

क) यकिनतामा प्रभाव पार्न सक्ने ल्यलअयलायचकबलअभ सम्भाब्य श्रोतहरू तथा त्यस्ता श्रोतहरूको पहिचान गरी आवश्यक सुधारात्मक पक्षहरूको मुल्यांङ्कन ।
ख) सुधारात्मक कार्य योजना निर्माण तथा नियन्त्रित ढंगबाट गरिने कार्यान्वयन विधि ।
ग) यकिनतामा सुधार भए नभएको र सुधारका लागि अपनाइएको पक्षहरूबारे मुल्यांङ्कन प्रणालीको प्रयोग ।

द्रष्टव्यः परिक्षण परिणामको गुणस्तर वा गुणस्तरिय प्रणाली पालन सम्बन्धि विवाद उठेमा निराकरणको लागि आन्तरिक प्राविधक परिक्षण गर्नु गराउनु पर्नेछ ।

११. प्राविधिक अभिलेख ढत्भअजलष्अबा च्भअयचमकण

प्रयोगशालाले अभिलेख व्यबस्थापनका लागि निम्न लिखित व्यबस्थापन प्रणाली अपनाउनु पर्नेछ ।

(१) गुणस्तरिय प्राविधिक अभिलेखहरूको पहिचान, संकलन, पंजिकरण, भण्डारण, सम्भार तथा अभिलेख राख्ने वा हटाउने सम्बन्धि कार्यविधि तयार गरि लागु गर्नु पर्नेछ ।
(२) गुणस्तरिय अन्य अभिलेखहरूमा आन्तरिक प्राविधिक परिक्षण, व्यबस्थापन, पुनरावलोकंन तथा सोको सुधार एवम् नियन्त्रणका लागि अपनाईएका कार्यहरूको अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
(३) सम्पूर्ण अभिलेखहरू प्रष्टसंग बुझिने गरि लेखिएको, आवश्यक परेका बखत सजिलैसंग उपलब्ध हुनेगरि, नबिग्रिने किसिमको वातावरणमा सुरक्षितसाथ राख्नु पर्नेछ । कुन अभिलेख कति समयका लागि अनिवार्य रूपले राखिनु पर्ने हो सो बारे स्पष्टसंग तोकिएको हुनु पर्नेछ ।

(४) सम्पुर्ण रेकर्डहरू गोप्य तथा सुरक्षितसाथ राख्नु पर्नेछन् ।

(५)	अनाधिकृत व्यक्तिको पहुंच नहुने गरि सम्पुर्ण अभिलेख मुल प्रतिको रूपमा र कम्प्यूटरमा समेत राख्नु पर्नेछ ।

(६)	प्रयोगशालाको रेकर्ड/रिपोर्टलाई सोही प्रयोगशाला/कार्यालय वा पशु सेवा विभागले बाहेक अन्य कसैले पनि विज्ञापन वा प्रचार प्रसारको रूपमा छाप्न पाउने छैन ।

(७)	प्रयोगशालाले तयार पारेको प्रारम्भिक तथा अनुमानित तथ्यांङ्कहरू, क्यालिब्रेशनको रेकर्ड, कर्मचारीको रेकर्ड, प्रत्येक परिक्षण परिणामको एक प्रति र प्रयोगशाला सम्बन्धि कृयाकलाप पुन:संचालन गर्न आवश्यक संरचनाहरू निश्चित समयसम्मका लागि सुरक्षित राख्ने व्यबस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(८)	परिक्षण कार्यलाई दोहऱ्याउनु परेमा प्रारम्भिक परिक्षण गरिदाको अवस्थामा उपलब्ध भएको परिक्षण परिणामको हाराहारीमा ल्याउन मदत पुग्ने खालका सूचनाहरूको रेकर्ड राखिएको हुनु पर्नेछ ।

(९)	तथ्याङ्क, क्यालिब्रेशन तथा निरीक्षण आंकडाहरू ढयदकभचखबतष्यलकण तयार गर्दा कुन तथ्यांङ्क, कुन परिक्षण बिशेष को हो भनि पहिचान हुनसक्ने गरि प्रष्ट एवम् स्थायी रूपले रेकर्ड गर्नु पर्नेछ ।

(१०)	रेकर्ड गर्दा कुनै गल्ति भएमा त्यसलाई टिपेक्सको प्रयोग नगरी सोभै रेखांङ्कन गरि केर्ने र सच्याईएको कुरा त्यसैको छेउमा लेखी सच्याउने व्यक्तिले छोटो दस्तखत गरि मिति समेत राख्नु पर्नेछ । यसै प्रकारले कम्प्यूटरको सहायताबाट संकलित तथ्यांङ्कहरूका लागि पनि प्रारम्भिक तथ्याङ्क नष्ट नहुने गरि सच्याउनु पर्नेछ ।

द्रष्टव्य: अभिलेखहरू जुनसुकै माध्यमको रूपमा पनि राख्न सकिने छन् । जस्तै– मूलप्रति ढजबचम अयउथण वा ईलेक्ट्रोनिक मिडिया ।

१२. आन्तरिक प्राविधिक परिक्षण ढक्ष्लतभचलबा त्भअजलष्अबा ब्गमष्तकण

(१)	गुणस्तर प्रणाली तथा मापदण्ड अनुरूप प्रयोगशालाका कृयाकलापहरू सुचारू रूपले संचालन भए नभएको कुरा प्रमाणित गर्न पूर्व निर्धारित समय तालिका तथा कार्यविधि अनुसार प्रयोगशालामा आन्तरिक प्राविधिक परिक्षण गर्ने व्यबस्था हुनु पर्नेछ ।

(२)	प्रयोगशाला व्यवस्थापन पक्षले सम्बन्धित विषय विशेषज्ञद्धारा प्रयोगशालाको गुणस्तर प्रणाली बारे सम्बन्धित सम्पूर्ण पक्षहरू र परिक्षण कार्यहरूको आन्तरिक प्राविधिक परिक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(३)	आन्तरिक प्राविधिक परिक्षणबाट प्रयोगशालाको कुनै कार्य वा प्रयोगशाला परिक्षण परिणामको प्रभावकारिताको बारेमा शंका भएको औल्याईएमा प्रयोगशालाले समयमै सुधार गर्नु पर्नेछ र औल्याईएको परिक्षण परिणामबाट प्रतिकुल असर पर्ने देखिएमा प्रयोगशालाले सोको सूचना सम्बन्धित सरोकारवालालाई दिनु पर्नेछ ।

(४)	आन्तरिक परिक्षण गरिएको कार्य तथा परिक्षणद्धारा औल्याईएका सुधारात्मक पक्षहरूको अभिलेख प्रयोगशालाले राख्नु पर्नेछ ।

द्रष्टव्य: थोरै मात्र कर्मचारी भएको प्रयोगशालामा प्रभावकारी रूपमा आन्तरिक प्राविधिक परिक्षण गर्न सम्भव नहुन सक्दछ । यस्तो परिस्थितिमा दुई वा दुई भन्दा बढी प्रयोगशालाहरू आपसमा सहमत भई एक अर्काको प्रयोगशाला परिक्षण गराउन सक्नेछन् ।

१३. व्यवस्थापन पुनरावलोकन ढ:बलबनझभलत च्भखष्भधकण

(१) व्यवस्थापकले गुणस्तरिय प्रणाली तथा प्रयोगशाला परिक्षणसंग सम्बन्धित कृयाकलापहरूको कम्तिमा वर्षको एक पटक निम्न कुराहरूलाई आधार मानी पुनरावलोकंन वा संशोधन गरी कागजात अध्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछः

क) नीति तथा कार्यनीतिहरूको उपयुक्तता ढक्गाष्तबदष्तिथण
ख) व्यवस्थापकिय तथा सुपरिवेक्षकहरूको लिखित रिपोर्टहरू
ग) आन्तरिक प्राविधिक परिक्षणको रिपोर्टहरू
घ) रोकथाम तथा सुधारका लागि अपनाईएका विषयहरू
ङ) बाह्य व्यक्ति वा संस्थाले गरेको मुल्यांङ्कनको आधार
च) अन्तर—प्रयोगशाला परिक्षणको नतिजा/परिणामसंग दाजिएको तुलनात्मक आधार
छ) उपभोक्ताहरूबाट प्राप्त प्रतिक्रियाहरू
ज) परेका उजुरीहरू र उजुरी उपर गरिएका काम कारवाहीहरू

(२) व्यवस्थापन पुनरावलोकंनबाट औल्याईएका समस्या एवम् समाधानका लागि दिइएको सुझावहरूको आधारमा सम्बन्धीत पक्षले तोकिएको समयभित्र कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद — ३

प्राविधिक आवश्यकताहरू ढत्भअजलष्अबि च्भत्रगष्चभझभलतकण

१४. प्रयोगशालाले सतकर्ता अपनाउनुपर्ने (बिदयचबतयचथ ब्धबचभलभकक)

प्रयोगशाला परिक्षण वा जाँचको परिणामको विश्वसनियतामा प्रभाव ढभाभअतक यल तजभ चभष्बिदष्तिथ या बिदयचबतयचथ चभकगतिकण पार्ने धेरै कारणहरू हुनसक्ने हुदा प्रयोगशालामा परिक्षण वा कुनै जाँचका लागि प्रविधिहरू प्रयोगमा ल्याउंदा/अपनाउंदा वा प्रविधिहरूको विकास गर्दा, कुनै प्रविधि बारे प्रयोगशालामा कामगर्ने प्राविधिकहरू लाई तालिम प्रदान गर्दा, प्रविधिका लागि आवश्यक पर्ने मेसिनरी औजारको छनोट गर्दा तथा सो प्रविधिका लागि आवश्यक पर्ने रसायन ढच्भबनभलतकण तयार गर्दा प्रयोगशालाले बिशेष ध्यान दिनु पर्नेछ ।

१५. जनशक्ति ढएभचकयललभफ

(१) प्रयोगशालामा कार्यरत प्राविधिकहरू आ-आफ्नो जिम्मामा रहेका कार्यहरू सम्पन्न गर्न दक्ष ढक्पर्षीभमण हुनु पर्नेछ ।
(२) प्रयोगशालामा व्यवस्थापकिय, प्राविधिक र प्रयोगशाला परिक्षण तथा प्रयोगशाला निदानको नतिजा अर्थ्याउने ढक्ष्लतभचउचभतबतष्यलण कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरूको कार्य विवरण अध्यावधिक राख्नु पर्नेछ ।
(३) प्रयोगशालाका कर्मचारीहरूलाई आवश्यकता अनुसार दक्षता बढाउने तालिम कार्यक्रमको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

१६. प्रयोगशालाको वातावरण (ब्अअयmmबतष्यल बलम भ्लखष्चयलmभलतबि ऋयलमष्तष्यलक)

(१) प्रयोगशालामा उर्जाको श्रोत, प्रकाशको व्यबस्था, वरिपरिको वातावरण लगायतका सम्पूर्ण सुविधाहरू प्रयोगशाला परिक्षणबाट सहि परिणाम प्राप्त गर्न शान्त, स्वच्छ र सकारात्मक असर पार्ने खालको हुनु पर्नेछ ।

(२) प्रयोगशाला भित्र र वरिपरिका वातावरणिय अवस्थाको सम्पूर्ण विवरण र त्यसबाट परिक्षणको नतिजाको विश्वसनीयतामा पार्न सक्ने असर सम्बन्धि अनुगमन्, नियन्त्रण तथा अभिलेख राख्ने व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।

(उदाहरणको लागि जैविक नि:संक्रमण (दष्ययिनष्अबि कतभचषष्तिथण, धुलो, बिद्युतचुम्बकिय प्रभाव ढभभिअतचयफबनलभतष्अ ष्लतभचाभचभलअभण, बिकिरण ढचबमष्बतष्यलण, आद्रता, हावाको वहाव, तापक्रम, बिद्युत आपुर्ति, आवाज तथा कम्पनको तिब्रता आदि कुराहरूमा बिषेश ध्यान दिनु पर्नेछ ।)

(३) वातावरणिय अवस्थाले प्रयोगशाला परिक्षणको नतिजालाई प्रभाव पार्ने स्थिति देखिएमा उक्त परिक्षण कार्य तुरन्तै रोक्नु पर्नेछ ।

(४) प्रयोगशालाको कोठा भित्र प्रयोगशाला सम्बन्धी कार्य बाहेक अन्य कार्य गर्नु गराउनु हुदैन ।

१७. परिक्षण विधिहरू ढत्भकत :भतजयमकण

(१) प्रयोगशाला परिक्षण वा रोग निदानको कार्यविधि अपनाउदा वा स्थापित गर्दा प्रयोगशालाको भौतिक पूर्वाधारले खेप्न सक्ने, बैज्ञानिक रूपमा प्रमाणित भएको तथा उपभोक्ताहरूलाई स्वीकार्य हुनुका साथै सो प्रविधि अपनाउदा प्रयोगशाला परिक्षणको नतिजा, नतिजाको ब्याख्या र परिक्षणको तरिकालाई समेत प्रभाव पार्न नसक्ने हुनु पर्नेछ ।

(२) प्रयोगशाला परिक्षण गर्दा सम्बन्धीत विषयको दक्ष प्राविधिकले विश्व पशु स्वास्थ्य संगठनद्धारा सिफारिस गरिएको र बैज्ञानिक रूपले स्थापित कार्यविधि अनुसार गर्नु पर्नेछ ।

(३) राष्ट्रिय/अर्न्तराष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार तयार गरि अपनाईएका प्रयोगशाला परिक्षण विधिहरूलाई निश्चित समयमा अध्यावधिक (गउमबतभकण गर्ने व्यवस्था प्रयोगशालामा मिलाउनु पर्नेछ ।

(४) प्रयोगशालामा नियमित रूपमा सन्चालन हुने परिक्षण विधिहरू तथा वैकल्पिक अन्य कार्यविधिहरू बारे स्पष्ट लिखित प्रोटोकल, नियमित प्रयोगमा आउने मेसिनहरूको क्यालेब्रेशन एवम् सन्चालन विधि, विभिन्न परिक्षण बिशेषका लागि आवश्यक पर्ने नमूना संकलन, संरक्षण तथा सम्प्रेषण विधि र परिक्षणका लागि आवश्यक पर्ने नमूना तथा अन्य सामाग्रि तयार पार्ने विधिहरू बारे लिखित कागजात उपलब्ध हुनु पर्नेछ ।

१८. प्रयोगशाला परिक्षण विधि/प्रविधिहरूको छनोट ढक्भभिअतष्यल या त्भकत :भतजयमकण

(१) प्रयोगशाला परिक्षणका लागि छनोट गरिएको परिक्षण विधि ढतभकत ञभतजयमण बारे सरोकारवालाहरूलाई जानकारी हुनु पर्नेछ ।

(२) सरोकारवालाले परिक्षण विधिको सम्बन्धमा लिखित जानकारी माग गरेमा कार्यालयले आवश्यक प्रकृया पुर्‍याई माग बमोजिम दिन सक्नेछ ।

(३) प्रयोगशाला विश्लेषक ढबलबथिकतण ले प्रयोगशालामा प्रयोगहुने विधिको विशेषता ढउचयाष्अष्भलअथण को सम्पादन ढउभचायचकबलअभण बारे समय-समयमा विश्लेषण गरि प्रतिवेदनको रूपमा राख्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(४) प्रयोगशालाले अपनाएको परिक्षण प्रकृया पूर्ण रूपले पारदर्शि र नियन्त्रण गर्न सकिने किसिमको हुनु पर्नेछ ।

(५) परिक्षण विधि ढतभकत ant भतजयम यच तभकत उचयतयअयण मा विस्तृत रूपले ब्याख्यात्मक ढमभकअचष्उतष्खभण र समवेदनशिल ढअचष्तष्अबण सूचनाहरू प्रष्ट रूपले समावेश भएको हुनु पर्नेछ । उक्त विधिको सहायताले कुनै पनि अनुभवि प्राविधिकले अन्य चभाभचभलअभ वा श्रोत व्यक्ति बिना परिक्षण कार्य सही ढंगले सम्पन्न गर्न सकिने हुनु पर्नेछ ।

(६) परिक्षण विधिमा निम्न कुराहरू समेत प्रष्ट रूपले समावेश गरेको हुनु पर्नेछः

क) परिक्षण विधि कुन श्रोतबाट लिईएको हो सोको प्रमाण र परिक्षणमा प्रभाव पार्ने विकृतिहरू ढअयलाष्नगचबतष्यलकण को नियन्त्रण ।

ख) परिक्षण विधिबारे उचित रेफरेन्स ढचभभिखबलत चभाभचभलअभण ।

ग) प्रयोगमा आउने रसायन ढच्भबनभलतकण, तिनको प्रयोग हुने निश्चित मात्रा ढत्रगबलतष्तथण र सिमा ढचबलनभकण ।

घ) प्रयोग गरिने आवश्यक सामाग्रीको रेफरेन्स (चभाभचभलअभण तथा मापदण्ड जस्तैः चभाभचभलअभ कतचबष्ल,
चभाभचभलअभ कतबलमबचमक ायच बलतष्दयमथ ।

ङ) परिक्षणका लागि आवश्यक उचित नमूनाको परिमाण, प्रकार र संख्या ।

च) नमूनाको आवश्यक गुणस्तर र जैविक दूषितताको स्तर ढभिखर्भा या दष्य(अयलतकष्लबतष्यलण ।

छ) परिक्षणका लागि आवश्यक पर्ने रसायन ढच्भबनभलतकण, अन्य आवश्यक सामाग्रिहरूको सूचि ।

ज) प्रयोगशालाले परिक्षणका लागि प्राप्त नमूना स्वीकार गर्ने आधार तथा शर्तहरू ।

झ) नमूना पहिचान, संकलन, सम्बर्धन, सम्प्रेषण एवम् भण्डारण सम्बन्धि आवश्यक विवरण तथा शर्तहरू ।

ञ) परिक्षणका लागि नमूना तयार गर्न आवश्यक पर्ने विवरण र शर्तहरू ।

ट) परिक्षण शुरू गर्नु पूर्व जाँच गर्नुपर्ने कुराहरू जस्तैः भत्रगष्ऋभलत अजभअपक, अबष्दिचबतष्यल भतअ ।

ठ) परिक्षणको नतिजा स्वीकार्य हुने आधारहरू ढब्अअभउतबलअभ अचष्तभचष्ब ायच तभकत चभकगतिकण ।

ड) परिक्षणबाट रेकर्ड गर्नुपर्ने तथ्याङ्क र त्यसको रूपान्तरण, ब्याख्या ढक्ष्लतभचउचभतबतष्यलण तथा प्रस्तुति
ढउचभकभलतबतष्यलण ।
(उदाहरणको लागि : एक यदकयचदबलअभ को चभबमष्लन लाई कुन किसिमले रूपान्तरण गरि परिक्षण
गरिएको विधिको नतिजालाई पोजिटिभ वा निगेटिभ भन्ने वा मान्ने जनिनु पर्ने ।)

(७) कुनै पनि परिक्षण विधिलाई नियमित प्रयोगशाला परिक्षणका लागि उपयोग गर्नु पूर्व त्यस विधिको प्रमाणिकरण ढखबष्मिबतष्यलण गरिएको हुनु पर्नेछ ।

(८) कुनै परिक्षण विधिमा संशोधन गर्नु पर्दा त्यसको चारित्रिक सम्पादनमा ढउभचायचकबलअभ अजबचबअतभचष्कतष्अकण कुनै असर नपारी गरिनु पर्नेछ ।

१९. परिक्षण विधिहरूको प्रमाणिकरण ढख्बष्मिबतष्यल या त्भकत :भतजयमकण

(१) प्रयोगशालाले राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार वा आफ्नो प्रयोगशाला भित्र परीक्षण गर्न मापदण्ड विकसित गरीएको भए पनि परीक्षण विधिको प्रमाणिकरण विश्व पशु स्वास्थ्य संगठनले इक्ष्भ :बलगबा या क्तबलमबचमक ायच म्बिनलयकतष्अ त्भकतक, ख्बअअष्लभक बलम यतजभच चभबितभम इक्ष्भ चभाभचभलअभक मा उल्लेख गरीएको सिद्धान्त अनुसार गर्नु पर्नेछ ।

कुनै प्रतिष्ठित प्राविधिक संस्थाबाट संकलित तथा पूर्व प्रमाणित भै सकेका परिक्षण विधिहरूलाई प्रयोगशाला आफैले उचित संख्यामा नमूनाहरू जाँच गरि प्रमाणिकरण ढष्ल(जयगकभ खबष्मिबतष्यलण गर्न सक्नेछ ।

उल्लेखित विधिहरूको राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार पुन: प्रमाणिकरण ढचभ(खबष्मिबतष्यलण गर्न आवश्यक पर्ने छैन । तर लिखित रूपमा प्रयोगशालाले परिभाषित गर्न सक्ने हुनु पर्नेछ ।

परिक्षण विधिबाट उत्पादित नतिजाको अन्तर-प्रयोगशालाको नतिजा/तथ्याङ्क ढकतबतष्कतष्अबाँथि अफउबचभम धष्तज ष्लतभच बिदयचबतयचथ चभकगतिकरमबतबण वा त्यस्तै अन्य प्रमाणिकरण गरिएको विधिबाट उत्पादित नतिजासंग वैज्ञानिक हिसावले मेल खाने प्रमाण कागजात हुनु पर्नेछ ।

(२) प्रमाणिकरणमा परिक्षणको तथ्याङ्क अथवा नतिजा प्रमाणिकरणमा सबै किसिमका प्रारम्भिक अवलोकंनहरू ढइचष्नष्लबा यदकभचखबतष्यलकण, क्यालकुलेशनस्, मेसिनहरूको अनुगमन् तथा क्यालिब्रेशन रेकर्डहरू पर्दछन । प्रयोगशालाले प्रमाणिकरणका लागि आवश्यक पर्ने सबै तथ्याङ्कहरू तथा परिक्षण विधिहरू अध्यावधिक गरि प्रयोशालामा प्रयोग भई रहँदासम्म र उक्त परिक्षण विधि प्रयोगशालाबाट हटाई सकेपछि पनि पांच बर्षसम्म अभिलेखको रूपमा राखी राख्नु पर्नेछ ।

२०. परिक्षण तथ्याङ्कको नियन्त्रण ढच्यलतचर्या या त्भकत म्बतबण

प्रयोगशालाका प्रमुखले परिक्षणको प्रमाणिकरण एवम् नतिजासंग सम्बन्धित सबै किसिमका तथ्याङ्कहरू आवश्यक परेका बखत सजिलैसंग उपलब्ध हुने गरी कुनै तोकिएको व्यक्तिको जिम्मा लगाई सुरक्षितसाथ राख्ने व्यबस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

२१. कम्प्यूटर तथा सफ्टवेयर लगायत अन्य मेसनरी उपकरणहरू ढभ्त्रगष्ऊभलतक ष्लअगिमष्लन च्कउगतभच बलम क्यात धबचभकण

(१) प्रयोगशालाले उपार्जन ढबअत्रगष्कष्तष्यलण, प्रशोधन, रेकर्डिङ्ग, तथ्याङ्क भण्डारण तथा पुन:उपलब्धता ढचभतचष्भखबणि का लागि कम्प्यूटर तथा अन्य स्वचालित मेसिनहरूको प्रयोग गरिएको भए निम्न बमोजिम हुनु पर्नेछ:

क) प्रयोगशाला स्वयंले विकास गरेको वा संशोधन गरि तयार गरेको सफ्टवेयर ढकयातधबचभण को परिणाम प्रमाणिकरण गरिएको र परम्परागत रूपमा प्रयोग गरिने विधिको परिणामसंग मेल खाने गरि निर्धारण गरिएको प्रमाणित कागजातहरू प्रयोगशालासित हुनु पर्नेछ । यस्ता स्वचालित मेसिन वा सफ्टवेयरहरू पुनर्निर्माण गर्न सकिने तरिकाबाट तयार गरिएको हुनु पर्नेछ ।

ख) स्वचालित मेसिन तथा कम्प्यूटरहरूलाई सुनिश्चित रूपले क्रियाशिल अवस्थामा राख्नुपर्ने छ । परिक्षणबाट प्राप्त हुने तथ्याङ्कको गुण कायम राख्न वातावरणिय अवस्था सोही अनुसार मिलाइएको हुनु पर्नेछ ।

ग) प्रयोगशाला परिक्षण सम्पादन गर्न आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण मेसनरी उपकरणहरू लगायत अन्य

सामाग्रिहरू प्रयोगशालामा हुनु पर्नेछ । प्रयोगशालामा कुनै मेसिन वा उपकरणहरू ढभत्रगष्ऊभलतकण उपलब्ध नभै अन्य प्रयोगशालामा भर पर्नु परेमा त्यस्ता प्रयोगशालाको मेसिनको गुणस्तर समेत प्रमाणित भएको हुनु पर्नेछ ।

(२) रोग निदान तथा परिक्षण कार्यमा प्रयोग हुने मेसनरी उपकरण तथा त्यसलाई आवश्यक पर्ने उपकरणहरूको क्षमता नतिजा निकाल्न सक्ने भएको तथा सम्बन्धित परिक्षण विधिसंग मेल खाने ढअफउथि धष्तजण किसिमको हुनु पर्नेछ । प्रयोगशालाले मुख्य मुख्य मेसिनहरू ढपभथ भत्रगष्ऊभलतकण को क्यालेब्रेशन अनिवार्य रूपले गर्नु पर्नेछ ।

(३) अधिकार प्राप्त अधिकारीले मात्र क्यालीब्रेटेड मेसिनहरू संचालन गर्न पाउने छ । मेसिनहरूको संचालन तथा स्याहार सम्भारका लागि सम्बन्धित मेसिनको उत्पादकद्धारा तयार गरिएको अपरेटिङ ढइउभचबतष्लनण म्यानुयल मेसिन संचालकसंग अनिवार्य रूपमा रहेको हुनु पर्नेछ ।

(४) परिक्षण कार्यमा प्रयोग हुने मेसिनको प्रत्येक भागको ढष्तभक्रण राम्रो पहिचान गरि तिनको कम्तीमा निम्नानुसारको रेकर्ड राख्नु पर्नेछः

क) मेसिनको प्रत्येक भागको पहिचान ढष्मभलतषष्अबतष्यलण ।
ख) उत्पादकको नाम, मेसिनको किसिम, परल मुल्य तथा सिरियल नम्बर ।
ग) तोकिए अनुसार प्रमाणित भएको अभिलेख ।
घ) क्यालेब्रशन गरेको मिति र रिपोर्ट तथा पुनःक्यालेब्रशन गर्नुपर्ने मिति ।

२२. अंकनीयताको नाप (:भबकगचभ्रभलत या त्वबअभबदषष्तिथ)

(१) मेसिनहरूको क्यालेब्रेशन लगायत प्रयोगमा आउने सबै किसिमका नाप तौलहरू तथा नाप तौलमा प्रयोगहुने सामाग्रिहरूको सम्भव भएसम्म अर्न्तराष्ट्रिय मापदण्ड ढएस.आई.ण यूनिटमा अंकित गर्नु पर्नेछ ।

(२) एस.आई. यूनिटमा अंकित गर्न सम्भव नभएमा प्रयोगशालामा उपलब्ध उपायहरू मध्ये उत्तम र विश्वासिलो इकाई (यूनिट) प्रयोग गर्नु पर्नेछ र यसका लागि निम्न बमोजिम कार्य गर्न सकिने छः

क) भरपर्दो रेफेरेन्सको आधारमा सम्बन्धित सरोकारवाला बिच सहमत भई निर्धारण गर्ने ।
ख) अन्तर—प्रयोगशाला परिक्षण कार्यक्रममा सहभागि हुने ढउबचतष्अष्उबतष्यल ष्ल ष्लतभचबिदयचबतयचथ उचयाष्अष्भलअथ तभकतष्लन उचयनचकण ।

(३) परिक्षण कार्यका लागि प्रयोगमा आउने सन्दर्भ सामग्री/रिएजेन्टस तथा मेसिनरी औजारहरूको परिचालन, सम्भार र भण्डारण गर्दा तिनको क्षमता तथा गुण नबिग्रिने गरि गरिनु पर्नेछ ।

(४) जैविकी सन्दर्भ सामग्री वा रिएजेन्टसहरू सम्भव भएसम्म अन्तरर्राष्ट्रिय मापदण्ड वा विश्व पशु स्वास्थ्य संगठन ढइक्ष्भ्ण को मापदण्ड अनुसारको हुनु पर्नेछ ढभ।न। क्ष्लतभचलबतष्यलर्बा कतबलमबचम कभचबण ।

(५) भण्डारण गरिएका सन्दर्भ सामग्री वा रिएजेन्टसहरूको गुण अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार छन् भन्ने कुरामा विश्वस्त हुन निश्चित तालिका अनुसार तिनको समय समयमा परिक्षण गर्ने व्यबस्था हुनु पर्नेछ ।

(६) सन्दर्भ सामग्री वा रिएजेन्टसहरूको परिचालन, सम्प्रेषण तथा भण्डारण गर्दा तिनमा कुनै किसिमको संक्रमण वा गुणमा कुनै परिवर्तन नहुने किसिमले गरिनु पर्नेछ ।

२३. नमूना ढक्उभअक्ष्भलकरक्क्उभिकण

(१) प्रयोगशालामा प्रविधि विशेष वा परिक्षण विशेषका लागि उपयुक्त मानिने नमूना संकलन, प्रशोधन, संरक्षण र सम्प्रेषण गर्ने कार्यविधिको ब्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ । सो कार्यविधि नमूना संकलन गर्ने सम्बन्धित निकाय र इकाईमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(२) नमूना संकलन गर्दा सोसंग सम्बन्धित आवश्यक सूचनाहरू जस्तै: संकलनकर्ता, प्रयोगशालाको कर्मचारी वा सरोकारवाला/कृषक, नमूना संकलन विधि, पहिचान, नमूना संकलन गरिएको स्थानको वातावरणिय अवस्था, नमूना लिईएको भाग वा अंग, पोष्टमार्टम गरि नमूना संकलन गरिएकोभए कुन हिसाबले कति नमूना संकलन गरिएको हो ञ, (तजभ कतबतष्कतष्अक तजबत ककउष्लिन उचयअभमगचभक बचभ दबकभम गउयलण सो समेत स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(३) सम्बन्धित निकायलाई नमूना संकलन गर्ने जिम्मेवारी दिनुपर्ने भए प्रयोगशालाले अन्वेषणका लागि छनोट गरिएको स्थानको पशु संख्याको आधारमा तथ्याङ्क शास्त्रको हिसावले उपयुक्त हुने गरी संकलन गर्नुपर्ने आवश्यक नमूना संख्या सम्वन्धि योजना ढकतबतष्कतष्अर्बांथि मभाष्लभम बलम मयअगफभलतभम उबिल ायच तजभ कउभअक्ष्भल अर्याभिअतष्यलण को लिखित विवरण तयार गरि एक प्रति सम्वन्धित नमूना संकलन गर्न तोकिएको निकायलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

२४. नमूनाको परिचालन ढज्बलमष्लिन या क्उभअक्ष्भलकण

(१) प्रयोगशालाले नमूनाको ढुवानी, प्राप्ति, सुरक्षा तथा नमूना राख्ने वा नष्ट गर्नेबारे स्पष्ट कार्यविधि तयार गर्नु पर्नेछ र सो विधिबारे नमूना संकलन तथा ढुवानीकर्तालाई नमूना संकलन गर्नु अगाडि नै जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(२) सोझै फिल्डबाट प्राप्त भएका वा तयार पारिएका नमूनाहरू ढकउभअक्ष्भलक यच मभचषखभम ककउभिकण बिच गोलमाल नहुने गरि प्रष्ट रूपले लेबुल गर्नु पर्नेछ ।

(३) प्रयोगशालामा बुझाउन ल्याईएका नमूनाहरू सम्बन्धित परिक्षणका लागि उपयुक्त नभएमा वा तोकिएको संख्यामा नभएमा वा त्यस्तो अवस्थाको जाँच गरि कामै नलाग्ने देखिएमा ू परिक्षणका लागि ठीक नभएको भनि रेकर्ड राख्नु पर्नेछ र सो नमूना प्रयोगशालामा ल्याउने व्यक्ति/संस्थालाई नै फिर्ता गरीदिनु पर्नेछ ।

(४) नमूनाको गुणस्तरमा कुनै शंका लागेमा वा उक्त नमूनासंग आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण विवरणहरू समावेश नभएको खण्डमा त्यस्तो नमूनाको बिषयमा सम्बन्धित कृषक वा सरोकारवालासंग परामर्श गरि ताजा नमूना वा छुट भएका विवरणहरू प्राप्त हुन आएपछि मात्र परिक्षण गर्नु पर्नेछ ।

(५) प्रयोगशालाले परिक्षणको लागि प्राप्त भएका नमूनाहरू वुझिलिए पछि सम्बन्धित सरोकारवालालाई सोको नतिजा कहिले दिन सकिन्छ भनी मिति किटान गरिदिनु पर्नेछ ।

२५. गुणस्तरिय परिक्षण नतिजाको सुनिश्चितता ढभ्लकगचष्लन तजभ त्तगबष्तिथ या त्भकत च्भकगतिकण

परीक्षण नतिजाको विश्वसनीयता कायम राख्न प्रयोगशालाले निम्नानुसार टेष्ट रिजल्टको योजनाबद्ध रूपमा अनुगमन तथा पुनरावलोकंन गर्नु पर्नेछ:

क) प्रयोगशालाले बैज्ञानिक तरिकाबाट ढकतबतष्कतष्अबा तभअजलष्त्रगभण आन्तरिक गुणस्तर नियन्त्रण गर्ने योजना ढष्लतभचलबा त्रगबष्तिथ अयलतचया कअजभमभण सम्बन्धि विवरण ।

ख) अनुकुल भएसम्म अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको रसायनहरू (अजभ्रुष्अबकिरचभबनभलतक) प्रयोग गरि आन्तरिक गुणस्तर नियन्त्रणका लागि प्रयोग गर्ने ।

ग) व्यवहारिक भएसम्म, परिक्षणलाई त्यहि वा कुनै अर्को विधिको प्रयोग गरि दोहऱ्याउनु ढचभउष्अिबतभ तजभ तभकत गकष्लन तजभ ककभ यच मषाभचभलत ज्ञभतजयमकण पर्ने ।

घ) पहिलो परिक्षणको नतिजा शंकास्पद भएमा त्यहि नमूनाको पुनः जाँच वा परिक्षण गर्ने ढचभ(तभकतष्लन या तजभ ककभ कउभअष्भलण ।

ङ) अन्तर—प्रयोगशाला परिक्षण गराउने व्यवस्था मिलाउने ।

२६. परिक्षणको नतिजा सम्बन्धि प्रतिवेदन ढच्भउयचतष्लन या त्भकत च्भकगतिकण

(१) प्रयोगशालाले सम्पन्न गरको प्रत्येक परिक्षणको नतिजा सम्बन्धी प्रतिवेदन तयार गर्दा प्रयोग भएको परिक्षण विधिमा उल्लेख भए अनुसार प्रष्ट, दोहोरो अर्थ नलाग्ने किसिमको (गलकदष्नगयगकण र उद्देश्य अनुरूप भएको हुनु पर्नेछ ।

(२) कुनै विशेष अवस्थामा बाहेक प्रयोगशालाले टेष्ट रिजल्टको प्रतिवेदन तयार गर्दा कम्तीमा निम्न कुराहरू समावेश गर्नु पर्नेछः

क) परिक्षणको नतिजा (तभकत चभकगतिक) र सोको व्याख्या ।

ख) प्रयोगशालाको नाम र ठेगाना । (यदि नमूना परिक्षण अन्य प्रयोगशालाबाट गराइएको भए सो को ठेगाना)

ग) रिपोर्टको सबै पन्नाहरूको (उबनभक) मा पेज नम्बर खुलाईएको हुनु पर्नेछ ।

घ) सरोकारवाला वा पशु धनीको नाम र ठेगाना ।

ङ) परिक्षण गरिएको नमूनाको विवरण ।

च) परिक्षणका लागि अपनाइएको परिक्षण विधि तथा त्यसको सन्दर्भ सामग्री (रेफरेन्स) ।

छ) नमूना प्राप्त भएको र परिक्षण गरेको मिति ।

ज) कसले (प्रयोगशाला आफैले वा किसान/सरेकारवालाले), कुन विधि वा तरिकाबाट नमूना संकलन गरेको हो सोको विवरण ।

झ) नतिजाको व्याख्या (क्ष्लतभचउचभतबतष्यल), राय (यउष्लष्यल) र रायमा हुनुपर्ने आधार ।

ञ) टेष्ट रिपोर्ट तयार गर्ने आधिकारिक व्यक्तिको नाम, थर, पद र दस्तखत ।

ट) टेष्ट रिपोर्ट स्वीकृत गर्ने अधिकृतको नाम, थर, पद र दस्तखत ।

(३) आवश्यक परेको अवस्थामा टेष्ट नतिजाको रिपोर्टमा निम्न—कुराहरू समेत समावेश गर्न सकिनेछः

क) नमूना संकलन गरेको मिति ।

ख) नमूना संकलन गरेको श्रोतको पहिचान ।

ग) नमूना संकलन गरिएको ठाउँ तथा त्यसको नक्शा स्केच वा फोटो ।

घ) नमूना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको कार्ययोजना (क्कउष्लिन एबिल) ।

ङ) नमूना संकलन गर्दा सो नमूनाले परिक्षण नतिजालाई असर पार्नसक्ने सम्भाव्य वातावरणित अवस्थाहरू ।

(४) तयार गरिएको परिक्षण रिपोर्ट यथासक्य छिटो सरोकारवाला कहाँ पठाउनु पर्नेछ ।

(५) टेष्ट रिपोर्ट सम्बन्धित निकायमा पठाउदा फ्याक्स, टेलिफोन वा इलेक्ट्रोनिक वा इलेक्ट्रोम्याग्नेटिक माध्यमको प्रयोग गर्न सकिनेछ ।

(६) प्रयोगशालाको प्रतिवेदनका लागि फर्मेट तयार गर्दा प्रतिवेदनमा आवश्यक पर्ने विषयवस्तु समेटिने र त्यसको जथाभाबि प्रयोग नहुने किसिमले तयार गर्नु पर्नेछ । उक्त फर्मेटहरू विभागिय प्रमुखबाट स्वीकृत भएको हुनु पर्नेछ ।

(७) एकै पटकमा धेरै नमूनाहरू प्राप्त भई एउटै उद्देश्यका लागि परिक्षण गर्नु पर्ने भएमा प्राप्त नमूनाहरू मध्ये केहि नमूना परिक्षण भई सकेपछि सम्बन्धित सरोकारवालालाई परिक्षण परिणामको ूअन्तरिम रिपोर्टू उपलब्ध गराउन सकिनेछ । यसरी रिपोर्ट उपलब्ध गराउदा सो अन्तरिम रिपोर्ट नै हो भनि उचित पहिचान हुनसक्ने गरि प्रयोगशालाले रेफरेन्स खुलाई राख्नु पर्नेछ । परीक्षणका लागी प्राप्त भएका सम्पूर्ण नमूनाहरूको परिक्षण भई सकेपछि सरोकारवालालाई ूअन्तिम रिपोर्टू उपलब्ध गराउनु पर्नेछ र सो रिपोर्ट दिंदा (अन्तरिम रिपोर्टको सट्टा उपलब्ध गराईएको भए) त्यस्मा अन्तरिम रिपोर्टमा राखिएकै रेफरेन्स नम्बर राख्नु पर्नेछ ।

(८) सरोकारवालले कुनै परिक्षणको प्रतिवेदन पुनःमाग गरेमा र माग गर्ने पक्षलाई सो प्रतिवेदन दिनुपर्ने भएमा नयाँ प्रतिवेदन तयार गर्दा पूरानै रेफरेन्स अनुसार दुरूस्त तयार गरि उपलब्ध गराउनु पर्नेछ तर त्यस प्रतिवेदनको दायाँतर्फ माथिल्लो भागमा ूप्रतिलिपिू भनि उल्लेख गरिएको हुनु पर्नेछ ।

२७. प्रयोगशालाको अनुगमन्/मूल्याङ्कन ढःयलष्तयचष्लन र भ्खबगिबतष्यल या तजभ ीबदयचबतयचथण

(१) कार्यालय प्रमुखले आफ्नो मातहतका प्रत्येक इकाई/शाखाको अनुगमन् वर्षको एक पटक अनिवार्य रूपमा गरि सो को अनुगमन् मूल्याङ्कन प्रतिवेदन एक तह माथिल्लो कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

(२) अनुगमन गर्दा सम्बन्धित मापदण्डहरू तथा कार्यालयको कार्यविधिमा उल्लेख भए बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

२८. मान्यता प्रदान नहुने ढक्षलखबष्मिष्तथण

यो मापदण्डको पालना गर्नु सम्बन्धित सरोकारवालाको कर्तब्य हुनेछ । मापदण्ड अनुरूप गरेको नपाईएमा त्यस्ता प्रयोगशालाको नतिजालाई मान्यता प्रदान गरिने छैन् ।

२९. संसोधन ढबभलमक्मभलतण

विभागले यस मापदण्डमा उल्लेखित कुराहरूलाई आवश्यकता अनुसार थपघट, हेरफेर वा संसोधन गर्न सक्नेछ । यो प्रकृया कम्तिमा दुई वर्षमा एक पटक हुनु पर्नेछ ।

३०. उजुरी ढऋयउबिष्लतकण

व्यवस्थापन पक्षले प्रयोगशालाबाट उपलब्ध गराईएको सेवा सम्बन्धि उजुरी सुन्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । परेका उजुरीहरूको समाधानका लागि प्रयोगशालाबाट गरिएको सुधारात्मक कार्यको विवरण साप्ताहिक रूपमा सम्बन्धित सरोकारवालालाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।